

Wierzbowość. Fot. I. Kaługa

Wierzby głowiaste tworzą malownicze szpalery. Fot. I. Kaługa

Wierzby głowiaste -

dziedzictwo przyrodnicze
powiatu proszowickiego

Jak prowadzić wierzbową akcję?

Akcje ogławiania są prowadzone w styczniu i lutym, a sadzenia w marcu i kwietniu. Jest to optymalny okres do organizowania tego typu działań. Ogławianie wierzb jest prowadzone najczęściej przy pomocy sprzętu mechanicznego i mogą je wykonywać tylko osoby dorosłe. Dzieci i młodzież w asyście dorosłych mogą uczestniczyć w akcji znosząc ucięte pędy w wyznaczone wcześniej miejsce. Sadzenie jest o wiele prostsze i wszyscy jego uczestnicy mogą wykonywać każdą z czynności. Ogławianie oraz sadzenie wierzb należy zaplanować odpowiednio wcześniej. Trzeba ustalić, w jaki sposób wykorzystamy pozyskane ze starszych drzew drewno (najczęściej wykorzystują je na opał rolnicy). Z odpowiednich części wierzb można przygotować tzw. „żywokoły”, które po wypuszczeniu korzeni zostaną przeznaczone na nowe nasadzenia. Wierzby można sadzić wkładając do gruntu także wierzbowe witki, ale sadzenie „żywokołów” będących grubymi kółkami uciętymi z drzew podnosi skuteczność sadzenia oraz przyspiesza otrzymanie zdrowego, silnego drzewa. Ogławianie i sadzenie nowych drzew powinno być uzgodnione z właścicielami terenu. Akcją najlepiej jest prowadzić w okolicy, która jest nam dobrze znana i gdzie w sposób naturalny powinniśmy szukać osób, które razem z nami zaangażują się w ochronę wierzbowych alei. Nagłośnienie naszych działań poprzez media, strony internetowe itp. pozwoli uświadomić szerszemu kręgowi osób znaczenie alei wierzbowych oraz potrzebę ich ochrony. Możemy w ten sposób pozyskać nieocenionych sprzymierzeńców, którzy niezależnie od akcji organizowanej raz w roku, będą stale dbać o wierzby rosnące w swojej okolicy. Po zakończeniu działań należy każdorazowo uprzątnąć teren, na którym prowadzono ogławianie. Wierzby rosną najczęściej na terenach łąk i pastwisk. Nieuprzątnięte części pędów mogą być przyczyną zniszczenia sprzętu w okresie sianokosów.

Urząd Miasta i Gminy Proszowice
ul. 3-go Maja 72, 32-100 Proszowice
tel. 012 386 10 05

**Folder wykonano ze środków
Urzędu Miasta i Gminy Proszowice
z okazji 650-lecia lokacji miasta Proszowice**

Tekst: Waldemar Bucki
Zdjęcia: Jerzy Matejczuk, Ireneusz Kaługa
Zdjęcie na okładce: Grzegorz Okołów

Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
ul. Jagiełły 10, 08-110 Siedlce
www.bocian.org.pl
biuro@bocian.org.pl

Wszystkich zainteresowanych naszymi działaniami
prosimy o kontakt:
Waldemar Bucki
Lelowice Kolonia 45
tel. 504 913 070
waldemar_bucki@interia.pl

Urząd Miasta i Gminy
Proszowice

Towarzystwo Przyrodnicze
„Bocian”

Ogławianie wierzb. Fot. I. Kaługa

Przyrodnicy oraz samorządowcy z miasta i gminy Proszowice koło Krakowa od kilku lat wspólnie zastanawiali się nad możliwością ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczo-kulturowych gminy. Po dyskusjach postanowiono skupić się na działaniach związanych z ochroną malowniczej doliny rzeki Szreniawy. Zaplanowano różnorodne działania m.in. wywieszenie skrzynek lęgowych w parkach i ogrodach, wytyczenie ścieżki przyrodniczej, edukację dzieci i młodzieży ze szkół powiatu proszowickiego oraz akcje czynnej ochrony alei wierzb głowiastych w ramach „Dni wierzb głowiastej”. W ramach projektu są także sadzone młode drzewa.

Ponieważ w powiecie proszowickim występuje jeszcze wiele alei wierzbowych pierwszym elementem projektu jest organizacja akcji ogławiania wierzb. Pierwszą akcją przeprowadzono już w roku 2007 w Opatkowicach i przyniosła ona konkretne efekty w postaci ogłowienia kilkunastu dorodnych drzew. Wiosną roku 2008 odbyła się druga akcja, w której wzięło udział około 60 osób. W ogławianiu wierzb brali udział przedstawiciele szkół podstawowych i gimnazjów powiatu, samorządowcy, strażacy, przedstawiciele ośrodka doradztwa rolniczego, lokalni przedsiębiorcy, media oraz osoby prywatne. Dzięki akcjom, kilkadziesiąt wierzb w najbliższych latach będzie utrzymanych w dobrej kondycji zdrowotnej.

Po co chronić wierzbę głowiastą?

Aleje wierzbowe spotyka się najczęściej w dolinach rzecznych gdzie mają dogodne warunki wilgotnościowe. Są one obok bocianów najbardziej znanym symbolem wiejskiego krajobrazu Polski. W ostatnich latach są coraz częściej wycinane przez ludzi. Na miejsce starszych, drzew rzadko są sadzone nowe, które gwarantowałyby przyszłość wierzbowych szpalerów. Liczba wierzb głowiastych ulega systematycznemu zmniejszeniu. Tym niekorzystnym zmianom towarzyszy zmniejszenie się liczebności kilku gatunków ptaków, dla których aleje wierzbowe stwarzały do niedawna dogodne warunki do odbywania lęgów.

Dudek - mieszkaniec wierzbowych alei. Fot. J. Matejczuk

Dawniej, wierzbę były cennym źródłem opału, wykorzystywano je w medycynie ludowej, do ogradzania podwórek, a także jako paszę dla zwierząt. Długie wiązki starszych pędów wierzb służyły do umacniania brzegów rzek, potoków, wałów przeciwpowodziowych jako tzw. faszyna. Pod koniec XX wieku powrócono do stosowania wierzb w budownictwie wodnym, co oprócz umacniania brzegów dawało wspaniały efekt estetyczny.

Kora wierzb, służyła do produkcji leków m.in. naturalnej aspiryny. Ma ona działanie przeciwgorączkowe, przeciwzapalne oraz przeciwbólowe. Z kory można też uzyskiwać włókno, które stanowi dobry surowiec do produkcji tkanin technicznych, które dzięki zawartości garbników są odporne na działanie światła i wilgoci.

Obiekt legend, oraz symbol ochrony przyrody

Krajobraz wiejski ze szpalerami wierzb jest kojarzony z Żelazową Wolą i muzyką Chopina. Wielu malarzy uwieczniało go na swoich płótnach, a fotografików na zdjęciach. Pod wpływem fantastycznych kształtów wierzbowych głów powstawały

Ogłowione wierzbę zachowują długo dobrą kondycję zdrowotną. Fot. I. Kaługa

legendy i baśnie. Niektóre z nich wspominały, że wierzbę są siedliskiem diabłów. W czasach pogańskich uważano je za drzewa płodności, a współcześnie z pędów z baziemi wykonuje się palemki wielkanocne. Wierzbę głowiasta i bocian są symbolem **Towarzystwa Przyrodniczego „Bocian”**, organizacji pozarządowej, która troszczy się zarówno o bociany jak również o aleje wierzbowe. O działaniach organizacji i ochronie alei wierzbowych można przeczytać na stronie www.bocian.org.pl

Wierzbę i zwierzęta

Najczęściej sadzone i ogławiane są u nas wierzbę krucha i wierzbę biała. Żaden inny krajowy gatunek drzewa nie nadaje się do ogławiania tak dobrze. Obydwa gatunki szybko rosną i mają miękkie, łatwo próchniejące drewno. Po kilkunastu latach od posadzenia wierzbę może być doskonałym siedliskiem dla dzikich zwierząt. W wyniku przycinania pędów na stałej wysokości, tworzy się charakterystyczna „głowa wierzbowa” zgrubienie z licznymi dziuplami i szczelinami zamieszkiwane przez wiele gatunków ptaków. Są to pospolite: sikory, wróble, szpaki, pliszki, ale także coraz rzadsze: dudki, pójdzki, puszczyki czy kraski. Gęste wierzbowe pędy i obszerne dziuple dają też schronienie kaczkom krzyżówkom, drozdom, gołębiom grzywaczom. Na ogłowionych wierzbach można spotkać też gniazda bocianie. Miękkie drewno umożliwia kucie dziupli nie tylko dzięciołom, ale też np. sikorom czarnogłówkom. Wierzbę jest gatunkiem „smacznym” dla wielu grup zwierząt. Żerują na niej owady przyciągające liczne ptaki. Wnętrze wypróchniałych wierzb często zasiedlają trzmiele, drugi z najważniejszych po pszczołach gatunek zapylający rośliny. Pyłek z kwiatów wierzbowych jest na przedwiośniu ważnym pożytkiem pszczelim. Wierzbę dostarczają pożywienia i ukrycia także ssakom. Z ukryć w popękanych pniach korzystają zajęce, jeże i liczne drobne gryzonie.